

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДОВОЇ КАРТИНИ ВЧИНЕННЯ
ПРИМУШУВАННЯ ДО ВИКОНАННЯ ЧИ НЕВИКОНАННЯ ЦИВІЛЬНО-
ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ
ГРУПАМИ

Є.В.Зозуля

Особливістю слідів примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань є те, що їх необхідно розглядати у двох напрямках:

- сліди, які з'явилися до моменту вчинення злочину, але які мають значення при розслідуванні (договори, угоди, записи у реєстрах нотаріальних органів та ін.);

- сліди безпосереднього вчинення злочину.

Розглядаючи питання формування слідів, вважаємо доцільним вивчати їх паралельно етапам вчинення злочину. Так, на етапі приготування до вчинення примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань можуть з'являтися сліди як матеріального, так і інтелектуального характеру. Плануючи вчинити примушування, злочинець може, наприклад, повідомити про це інших осіб (такими можуть бути знайомі потерпілого та самого злочинця). Це ж стосується й випадку консультацій із спеціалістами (юристи, банківські службовці, нотаріуси та ін.). Також можна віднести до таких дій сліди, які виникають при формуванні злочинної групи, а саме переписка між її учасниками, розподіл ролей, зображений на паперових носіях тощо.

Найбільш ймовірними слідами при вчиненні примушування до виконання чи невиконання ЦПЗ можуть бути наступні: сліди трассологічного (контактного) походження; предмети – речові докази (листи, магнітні плівки та цифрові носії із записом погроз та ін.) при цьому слід враховувати той факт, що інколи потерпілі самі використовують технічні засоби для фіксації вимог з боку злочинців; сліди, які були створені в результаті пошкодження, знищення майна

потерпілого або інших осіб; сліди, які були створені при застосуванні насильства до потерпілого та його близьких родичів; сліди опору потерпілого.

Таким чином, важливою слідчою дією при встановленні слідів вчинення примушування групою осіб є огляд місця події. Місцями огляду можуть бути квартира, приміщення підприємства, організації, транспортні засоби, ділянки місцевості. При огляді місця події встановлюється його обстановка, розташування різних предметів, така черговість дозволяє аналізувати поведінку не тільки злочинців, але і потерпілого при здійсненні примушування.

Типовими слідами вчинення примушування можуть бути:

- сліди пальців рук на різних предметах, залишені злочинцем при контакті з даними предметами;

- сліди ніг;

- зміни в обстановці місця здійснення злочину (порушення нормального порядку розташування певних предметів, відсутність деяких з них, наявність предметів, не властивих даний обстановці);

- знаряддя, засоби, зброя, вживані в процесі злочину злочинцями і залишені на місці здійснення злочину і відповідно сліди, що утворилися в речовій обстановці в результаті дії даних предметів;

- сліди, що утворилися при застосуванні насильства відносно потерпілого або близьких йому осіб (крові інші біологічні виділення, обривки одягу і ін.);

- сліди, що утворилися від опору, наданого потерпілим або іншими особами злочинцям (що відобразилися як в речовій обстановці, так і у виділенні крові і ін.);

- мікросліди;

- сліди, що утворилися в результаті пошкодження, знищення майна потерпілого або інших осіб на місці здійснення злочину;

- предмети - речові докази.

Під час огляду доцільно використовувати технічні засоби, а також використовувати допомогу відповідних фахівців, що дозволить більш

ефективно проводити огляд місця події та відшукати специфічні сліди, наприклад, мікрооб'єкти на території огляду.

Відомості про сліди, що утворилися на потерпілому в результаті вчинення примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань можуть стати доказами і одержуються шляхом допиту (потерпілого, свідка, підозрюваного, звинуваченою), освідування, судово-медичної експертизи, та ін.

До таких слідів можливо віднести ті які утворились:

- у результаті контакту із об'єктами обстановки місця здійснення примушування;

- від дії злочинця;
- від знарядь і засобів, вживаних злочинцем при здійсненні ;
- від знарядь і засобів, використаних потерпілим при наданні опору злочинцям.

Аналогічно і на злочинці можуть бути утворені сліди:

- об'єктами обстановки місця здійснення злочину;

- від дії потерпілого і інших осіб при наданні опору злочинцю;

- від знарядь і засобів, вживаних злочинцем в процесі пред'явлення вимог;

- від знарядь і засобів захисту, використовуваних потерпілим і іншими особами при наданні опору.

Таким чином встановлення слідової картини вчинення примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань групою осіб має суттєве значення та потребує більш детального і системного дослідження.